

Edukativni programi uz izložbu *Intimni prostori svakodnevice*

Izložba *Intimni prostori svakodnevice* autorice dr. sc. Zvezdane Antoš, muzejske savjetnice, otvorena je u Etnografskom muzeju 19. svibnja 2023. godine. Na izložbi su predstavljeni predmeti iz Zbirke pokućstva, uglavnom iz 19. i prve polovice 20. stoljeća, uz suvremene interpretacije umjetnice Ane Hušman koje otvaraju pitanja intime, identiteta i ženskih perspektiva u svakodnevici. Izloženi predmeti stavljeni su u kontekst ne samo uređenja doma, već i utjecaja koji imaju na privatni i društveni život pojedinaca, ali i cijelih obitelji. Izložba progovara i o ulozi koju predmeti imaju u očuvanju obiteljskog naslijeđa i tradicije te o načinu na koji se naš odnos prema prostoru mijenja, pogotovo u kontekstu migracija, potresa, pandemije i gubitka doma. Sedamnaest osobnih priča pojedinaca raznih životnih okolnosti i različitih shvaćanja prostora intime predstavljeno je uz fotografije Damila Kalogjere te, uz popratne izložbe kraćeg trajanja suvremenih hrvatskih umjetnica i umjetnika, nadopunjavaju i kontekstualiziraju izložene predmete.

S obzirom na raznolikost izloženih predmeta, ali i mnoštvo tema koje je otvorila, izložbu je pratio bogat edukativni program autorica dr. sc. Željke Jelavić, Anastazije Petrović i Silvije Vrsalović, muzejskih pedagoginja Etnografskog muzeja. S obzirom na slojevitost izložbe i predstavljene predmete i teme te dob i interese korisnika, vodstva kroz izložbu varirala su po duljini i sadržaju, no gotovo uvijek su prethodila radionicama i drugim aktivnostima uz izložbu. Također je izveden i velik broj samostalnih vodstava (bez radionice), većinom za učenike viših razreda osnovne škole te odrasle korisnike. Zamjetna je i količina vodstava izvedenih za ranjive skupine, prvenstveno za korisnike zagrebačkih psihijatrijskih klinika i odjela zagrebačkih bolničkih centara, koji u Muzej dolaze u sklopu socioterapijskog programa liječenja, što doprinosi njihovoj resocijalizaciji i uspješnijem vraćanju u zajednicu.

Ranjive skupine prisutne su u Muzeju i kao sudionici radionica, što je bio slučaj i kod programa uz ovu izložbu. Za vrijeme njezinog trajanja u radionicama su sudjelovali korisnici više zagrebačkih psihijatrijskih klinika i odjela zagrebačkih bolničkih centara, pacijenti pedijatrijskog odjela Kliničkoga bolničkog centra Sestre milosrdnice, članovi Udruge za sindrom Down – Zagreb te članovi Hrvatskog saveza gluhoslijepih osoba Dodir (Slika 1).

Za učenike osnovnih škola osmišljene su radionice koje su ih usmjeravale na promišljanje doma i intimnih prostora te na osmišljavanje vlastitih inovativnih ideja za poboljšavanje vlastitih kutaka u domu. Koristile su se razne likovne tehnike, tako da su učenici izrađivali kolaže svojih zamišljenih soba, modelirali makete i izrađivali kućice origami tehnikom (Slika 2). Kao poticaj za radionice poslužili su i izloženi primjerci tradicijskih škrinja, čiji su oslikani i izrezbareni ornament bili inspiracija djeci, ali i odraslim posjetiteljima koji su nakon razgleda izložbe oslikavali

Slika 1. Radionica oslikavanja škrinjica s korisnicima udruge gluhoslijepih osoba *Dodir*

drvene škrinjice koje je ručno izradio majstor Zvonimir Majdak, nositelj umijeća izrade tradicijskih drvenih igračaka.

Etnografski muzej već dugi niz godina aktivno promiče čitanje organizirajući raznolike programe poput čitanja narodnih bajki, pripovijedanja i kamišibaj izvedbi. Valja stoga spomenuti i program *Kad predmeti progovore* autorice Lorene Martinić, voditeljice muzejske knjižnice, koji su tijekom 2024. i 2025. godine provodile muzejske pedagoginje i vanjske suradnice pripovjedačice Srebrenka Peregrin i Ivanka Ferenčić Martinčić. U sklopu programa održana je i predstava *Veliki zli lisac* u izvedbi Ane Gabaj Miloš i Ivane Palčić Borić, knjižničarki iz Knjižnice Ivana Gorana Kovačića.

Predmeti izloženi u stalnom postavu te na izložbi *Intimni prostori svakodnevice* poslužili su kao polazište za radionicu *Predmeti koje čuvamo*. Radionica je osmišljena kao prostor dijeljenja priča o predmetima koji za svoje vlasnike imaju posebno značenje, pogotovo u kontekstu pitanja doma i intimnih prostora, a sakupljene priče postale su dio predstave *Uspomene moje bake*, koja se tijekom 2024. i 2025. godine izvodila u Etnografskom muzeju. Voditeljica radionice te autorica i glumica u predstavi bila je Svetlana Patafta iz Teatra Puna kuća. U studenom 2023. godine u Etnografskom muzeju održao se drugi po redu Festival kamišibaj kazališta, u sklopu kojega su

Slika 2. Radionica izrade maketa

Vera Pfaff i Relja Dušek iz Udruge Kozličić izveli priču *Ježeva kućica* u prostoru izložbe *Intimni prostori svakodnevice* za učenike nižih razreda osnovnih škola. Kroz prilagođeno vodstvo kroz izložbu, priču ispričanu u kamišibaj tehnici i kreativnu radionicu sudionici su promišljali važnost doma i diskutirali o elementima koji neki prostor čine privatnim i intimnim.

Osim za organizirane vrtičke i školske skupine, izložba i prateće radionice bile su dio iznimno popularnog ljetnog programa *U muzejskom hladu*, koji se u Etnografskom muzeju za učenike tijekom školskih praznika kontinuirano provodi već devet godina. U kolovozu 2023. godine cijeli jedan ciklus ovog programa bio je posvećen upravo izložbi *Intimni prostori svakodnevice*, a održan je u suradnji s Mašom Udovičić, animatoricom i producenticom animiranih filmova. Tijekom pet dana njegovog trajanja polaznici su se upoznali s poviješću animacije i procesom nastanka animiranog filma te su u tehnikama *stop motion* i *cut-out* animacije zajednički osmislili i realizirali kratki animirani film pod nazivom *Animirani prostori svakodnevice*¹ (Slika 3).

1 BEUSAN, Lukas, BLAGAIĆ KIŠIČEK, Maša, ĐOKIĆ, Luna, HORVATIN, Stella Chiara, LUŠIĆ, Dora, MASOUD, Majd, MASOUD, Reem, MATJAČIĆ, Matej, MATJAČIĆ, Nika, PAVELIĆ, Weena, PUHALO, Jana, ŠARIĆ, Goa, URŠIĆ, Iskra i Tonka VUKAŠINOVIĆ. 2023. *Animirani prostori svakodnevice: Tjedan animacije u Etnografskom muzeju*, 28.8.-1.9.2023. Animirani film. Objavio „Etnografski muzej“, 6. rujna 2023. YouTube, 2:14, <https://www.youtube.com/watch?v=VU5rL432L2k> (pristup 1.8.2025.).

Slika 3. Radionica animacije u sklopu ljetnog kampa *U muzejskom hladu*

Izložba je bila dio nekoliko interaktivnih potraga kroz muzej organiziranih za samostalne posjetitelje (npr. *Tajna moje škrinje, Gdje se sakrio drveni konjić, Istraži, pronadi...*), ali i za organizirane školske skupine. Muzejske pedagoginje Anastazija Petrović i Silvia Vrsalović osmislile su i realizirale edukativni listić za djecu uzrasta od sedam do dvanaest godina. Iako je osmišljen prvenstveno za samostalan obilazak izložbe, listić se pokazao uspješnim i u grupnim posjetima. Kroz dvanaest pitanja i zadataka prilagođenih ciljanoj skupini korisnici obilaze izložbu, tragaju za odgovorima, promišljaju viđeno i saznaju zanimljivosti o izloženim predmetima.

Za odrasle polaznike također je bio ponuđen raznolik program. U suradnji s Centrom za ženske studije osmišljen je i tijekom 2023. i 2024. godine realiziran projekt *Žensko naslijeđe – Intimni prostori u ulozi svjedočanstva zajednice*, koji je, potaknut izložbom, istraživao ulogu žena u oblikovanju društva kroz povijest i danas. Autorice projekta su dr. sc. Željka Jelavić, Anastazija Petrović i Silvia Vrsalović, muzejske pedagoginje. U sklopu projekta održana su dva radionička ciklusa. Ciklus kreativnog pisanja odvio se u četiri susreta tijekom studenog i prosinca 2023. godine, a vodila ga je Katja Grcić, samostalna umjetnica, dramatičarka i dramaturginja. Ciklus radionica reinterpretacije zidnjaka održan je u ožujku 2024. godine, također u četiri susreta, pod vodstvom samostalnih umjetnica Hane Lukas Midžić i Ivane Ognjanovac. Ovaj projekt

Slika 4. Razgovor o namještaju s Dianom Sokolić

sudionicama je ponudio prostor za izražavanje, dijalog i zajedničko promišljanje o naslijeđu i identitetu, što je dovelo do poboljšanja vidljivosti ženskog naslijeđa. Ksenija Jurinec, multidisciplinarna dizajnerica, održala je u studenom 2023. godine dvije radionice za odrasle polaznike. U radionici *Spoji tradicijski!* polaznici su se inspirirali spojevima u tradicijskoj gradnji i proizvodnji namještaja, koje su reinterpretili i na temelju kojih su zatim osmislili i proizveli društvenu igru – slagalicu. U drugoj radionici polaznici su od kože izrađivali privjeske za ključeve inspirirani biljnim ornamentima koji se nalaze na izloženim predmetima.

S Dianom Sokolić, akademskom slikaricom te koautoricom teksta i autoricom crteža u knjizi *O namještaju*, održan je u listopadu 2023. godine u prostoru izložbe razgovor o namještaju. Razgovor je zamišljen kao neformalni podsjetnik iz opće kulture o povijesti namještaja, uz otkrivanje kako se kroz nju zrcali povijest civilizacije. Autorica razgovora ukazala je na nazive pojedinih komada namještaja koji su izašli iz uporabe, podsjetila na povijesne epohe i karakteristike stilova te povezala komade namještaja s pričama o ljudima po kojima su nazvani (Slika 4).

Izložba *Intimni prostori svakodnevice* ponudila je raznolike, ali univerzalne priče s kojima su se mnogi mogli povezati, stoga ne čudi da su u njoj svoje mjesto imali i programi koji nisu iz nje

same proizašli, ali su u njoj pronašli poveznicu sa svojom temom, te ju iskoristili kao kulisu za svoju izvedbu. Ističu se dva programa. *Muzej za dušu* autorice dr. sc. Željke Jelavić, muzejske savjetnice, novi je program Etnografskog muzeja, a njegov dio pod nazivom *Poezija u muzeju* kroz radove suvremenih pjesnikinja i pjesnika posjetiteljima približava značenje koje intima i dom imaju za pjesničko stvaralaštvo. Prva izvedba unutar ovog programa održana je upravo u prostoru izložbe *Intimni prostori svakodnevice* u svibnju 2025. godine, kada su svoje stihove čitale pjesnikinje Aida Bagić, Ana Dević, Darija Žilić, Dorotea Šušak i Sanja Baković. Drugi program koji je svoje mjesto pronašao u ovoj izložbi je *Bharatanatjam*, tradicijski južnoindijski plesni recital koji, između ostalih tema, govori i o intimi, ljubavi te društvenim i obiteljskim odnosima. Program je dio projekta *Suzvučje Indije u plesu i glazbi*, čiji je nositelj Hrvatsko filološko društvo, a bharatanatjam je u veljači i travnju 2025. godine u Etnografskom muzeju izvela plesačica Maja Drobac.

Svakako treba spomenuti i neke od programa koji su realizirani uz prateće izložbe koje su bile dio ovoga izložbenog projekta. Tako su npr. uz izložbe akademske kiparice Manuele Pauk *Slatki sveti* te umjetnice Dijane Nazor Čorda *Svjetlosne pisanice* organizirane izuzetno popularne radionice izrade keramike za odrasle polaznike, dok je uz izložbu akademskog slikara Baneta Milenkovića *Kuleri, šmizle, foteljaši – izbor iz ciklusa Pas i Životinja* organizirana radionica filcanja motiva životinja namijenjena djeci. Uz izložbu *Tinel* akademske slikarice Mejre Mujičić održan je zanimljiv i dobro posjećen *Razgovor s umjetnicom*, format koji inače u Etnografskom muzeju nije često prisutan, a u kojem su posjetitelji mogli u neposrednoj interakciji s umjetnicom prodrijeti dublje u značenja njezine umjetničke intervencije.

Cilj edukativnih programa uz izložbu *Intimni prostori svakodnevice* bilo je promišljanje različitih aspekata prostora u kojima živimo i njihovog utjecaja na našu svakodnevicu. Kroz edukativne aktivnosti propitivale su se kompleksne teme poput položaja žena u kućanstvu, emocionalnog odnosa prema domu i osobnim predmetima te napuštanja doma i stvaranja novog. U programima uz izložbu sudjelovali su posjetitelji svih dobnih skupina i razina iskustva, od vrtičkih skupina, učenika osnovnih i srednjih škola te studenata do umirovljenika, pripadnika ranjivih društvenih skupina, odraslih individualnih posjetitelja i obitelji, kojima smo pružili prostor za refleksiju, kreativnost i dijalog. U programima je između svibnja 2023. i rujna 2025. godine sudjelovalo ukupno 5.139 korisnika². Vjerujemo da ovakvi programi ne samo da obogaćuju iskustvo posjetitelja, već doprinose društvenoj inkluziji, emocionalnom osnaživanju i povezivanju zajednice te stvaraju dostupnu i relevantnu kulturnu ponudu.

2 Treba napomenuti da bi broj posjetitelja koji su sudjelovali u programima uz izložbu bio i veći kada bi se pribrojili i posjetitelji koji su sudjelovali u programima *Intima u umjetnosti* autorice dr. sc. Ivane Lušić, voditeljice marketinga Etnografskog muzeja te studenti koji su od listopada 2023. do ožujka 2024. godine sudjelovali u *Radionici Intimni prostori svakodnevice* koja je rezultirala izložbom *Novi prostori intime*, no kako oni nisu bili osmišljeni niti realizirani od strane muzejskih pedagoginja te je o njima već pisano, nisu uvršteni u ovaj prikaz programa.